

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра конституційного, адміністративного та фінансового права

СИЛАБУС

з навчальної дисципліни «Демократія і громадянське суспільство»

Освітньо-професійна програма «Бакалавр права»

Спеціальність D8 Право

галузі знань D Бізнес, адміністрування та право

Назва навчальної дисципліни	Муніципальне право
Викладач	Лекції, семінарські заняття, консультації: Владовська Катерина Петрівна , доктор філософії в галузі права (https://univer.km.ua/profile/vladovska-kateryna-petrivna).
Контактна інформація науковий профіль викладача	Електронна адреса: kateryna_vlvdovska@huup.km.ua k_vladovska@univer.km.ua Профілі в наукових базах даних: ORCID: https://orcid.org/0000-0003-3857-9292 Google Scholar: https://scholar.google.com/citations?user=eGjdLLgAAAAJ Тел.: +380 97 857 6576 (робочі дні з 09.00 до 17.00)
Інформаційні ресурси	Електронна бібліотека: http://elibrary.univer.km.ua/index.php
Консультації	Офлайн консультації: згідно затвердженого розкладу (навчальний корпус №4, вул. Проскурівська, 57). Онлайн консультації: за попередньою домовленістю по мобільному телефону +38 (097)-857-65-76 у робочі дні з 9.00 до 17.00 Консультації до екзамену: напередодні екзамену згідно із затвердженим розкладом.

Опис навчальної дисципліни

Цілі та особливості навчальної дисципліни	«Демократія і громадянське суспільство» – це вибіркова навчальна дисципліна, що передбачає вивчення основних положень конституційно- правової теорії і практики здійснення державної влади та побудови громадянського суспільства, форм представницької і прямої демократії. Основною метою викладання дисципліни «Демократія і громадянське суспільство»
---	--

	Є формувати у студентів цілісне уявлення про теоретичні засади демократії, її цінності, принципи та інститути. Розкрити сутність громадянського суспільства, його роль у функціонуванні та розвитку демократичної держави. Основні завдання, що мають бути вирішені у процесі вивчення дисципліни, спрямовані на: розуміння поняття і сутність демократії, місця конституційного права в системі права демократичних країн; розкрити демократичні принципи, функції демократії; дослідження конституційно-правових основ народного суверенітету та форм безпосередньої демократії; глибоке вивчення студентами особливостей організації взаємодії громадянського суспільства і публічної влади; дослідити демократію в умовах воєнного стану. Дисципліна, крім того, закладає основи сучасної професійної підготовки майбутніх правників, їх світогляду, гарантує їм необхідну орієнтацію у світі сучасних держав, їх конституційних і правничих систем.
Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни	Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК 8. Здатність бути критичним і самокритичним ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, територіальної громади; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. Спеціальні компетентності: СК 1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві СК 3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи. СК 8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини СК 10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
Результати навчання	РН1 Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин РН3 Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел РН5 Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю РН7 Скласти та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

Місце дисципліни в логічній схемі (Передреквізити і постреквізити навчальної дисципліни)	Курс навчання – 1-й, семестр – 1-й. Тип дисципліни – вибіркова. Дисципліна вивчається паралельно із такими спорідненими навчальними дисциплінами: Теорія держави і права, Історія і суспільство. Знання цієї навчальної дисципліни слугуватимуть базою для подальшого вивчення дисциплін: Конституційне право України.
Обсяг навчальної дисципліни	Зкредита ЄКТС /90 годин, у тому числі, самостійної роботи - 54 години, лекційних - 18 годин, семінарських - 18 годин.
Форма навчання	Денна
Мова викладання	Українська
Формат вивчення навчальної дисципліни	Лекції, семінарські заняття, виконання самостійної роботи, консультації, залік тощо. Для осіб із особливими освітніми потребами, у разі необхідності, розробляється індивідуальний формат вивчення навчальної дисципліни.
Необхідне обладнання	Мультимедійний проектор, комп'ютер.

	Години (лек./сем./СРС)	Тема	Методи навчання та форми поточного контролю	Максималь на кількість балів
Зміст навчальної дисципліни та організація поточного та підсумкового контролю	4/4/8	Поняття і сутність демократії	Усний виклад, слайдова презентація матеріалу, усне опитування, тести, дискусійні питання тощо	Лекція – 2,2 Семінарське заняття – 8,88 СРС – 2,96
	2/2/10	Демократичні принципи. Функції демократії	Усний виклад, слайдова презентація матеріалу, усне опитування, тести, дискусійні питання тощо	Лекція – 1,1 Семінарське заняття – 4,44 СРС – 3,7
	2/2/9	Народний суверенітет	Усний виклад, слайдова презентація матеріалу, усне опитування, тести, дискусійні питання тощо	Лекція – 1,1 Семінарське заняття – 4,44 СРС – 3,33
	2/2/9	Форми безпосередньої демократії	Усний виклад, слайдова презентація матеріалу, усне опитування, тести, дискусійні питання тощо	Лекція – 1,1 Семінарське заняття – 4,44 СРС – 3,33
	4/4/9	Взаємодія громадянського суспільства і публічної влади	Усний виклад, слайдова презентація матеріалу, усне опитування, тести, дискусійні питання тощо	Лекція – 2,2 Семінарське заняття – 8,88 СРС – 3,33
	2/2/9	Демократія в умовах воєнного стану	Усний виклад, слайдова презентація матеріалу, усне опитування, тести, дискусійні питання тощо	Лекція – 1,1 Семінарське заняття – 4,44 СРС – 3,33
Методи навчання та форми поточного контролю, порядок накопичення балів визначені у робочій програмі та навчально-методичних матеріалах навчальної дисципліни «Демократія і громадянське суспільство» (розміщені у електронній бібліотеці університету (http://elibrary.univer.km.ua/index.php)) Питання для підсумкового контролю наведені у навчально-методичних матеріалах дисципліни «Демократія і громадянське суспільство» (в електронній бібліотеці університету (http://elibrary.univer.km.ua/index.php)) Залік письмовий. Структура екзаменаційного білету включає 2 теоретичних питання.				

Рекомендовані джерела для вивчення навчальної дисципліни	1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення 19.08.2025). 2. Декларація про державний суверенітет від 16 липня 1990 року № 55-XII, прийнята Верховною Радою УРСР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text (дата звернення 19.08.2025). 3. Про державну службу : Закон України від 15.12.2015 р. № 889-VIII. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19 4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р.. № 280/97-ВР. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text 5. Про очищення влади : Закон України від 16.09.2014 р. № 1682-VII. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-18 6. Про відновлення довіри до судової влади в Україні: від 8 квітня 2014 року № 1188-VII Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1188-18#Text 7. Про лобіювання: від 23 лютого 2024 року № 3606-IX Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606-20#Text 8. Про правотворчу діяльність: від 24 серпня 2023 року № 3354-IX Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text 9. Про правовий режим воєнного стану: від 12 травня 2015 року № 389-VIII Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text 10. Виборчий кодекс України від 19.12.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20 11. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 26.01.2021 № 1135-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text 12. Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування: від 9 травня 2024 року № 3703-IX Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3703-20#Text 13. Богінич О. Л. Принцип рівності : міфологеми правосвідомості та реалії правового життя (досвід України) / О. Л. Богінич // Принцип рівності у праві: теорія і практика : моногр. / за заг. ред. Н. М. Оніщенко. - К. : Юридична думка, 2014. - С. 206-223. 14. Волошин Ю. О. Принцип / Ю. О. Волошин // Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова ред. кол.) та ін. - К. : Українська енциклопедія, 2003. - Т. 5. - С. 110-111. 15. Галус О. О. Форми безпосереднього народовладдя в Україні: [Текст] : [монограф.] / О. О. Галус ; наук. ред. Г. О. Мурашин. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2013. – 212 с. 16. Галус О. О. Поняття та види форм безпосереднього народовладдя в Україні. Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. Хмельницький, 2005. № 4 (16). С. 51–56. 17. Галус О. О. Співвідношення безпосереднього народовладдя та державної влади. Держава і право : зб. наук. праць. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2006. № 33. С. 162–168.
--	--

18. Галус О. О. Класифікація форм безпосереднього народовладдя. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України : зб. наук. статей. Івано-Франківськ, 2006. Вип. XVII. С. 47–52.
19. Галус О. О. Функції форм безпосереднього народовладдя. Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. Хмельницький, 2006. Вип. 3–4 (19–20). С. 95–100.
20. Згурська В. Л. Наукові підходи до ролі громадянського суспільства в ході демократизації / В. Л. Згурська // Держава і право : зб. наук. пр. - К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2013. - Вип. 62. - С. 437-442.
21. Кабанець О. С. Демократія як явище правової дійсності: дис... канд. юрид. наук.: спец. 12.00.01 - К. : Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2016. – 182 с
22. Оніщенко Н. М. Правова дійсність / Н. Оніщенко, А. Малько // Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. - К. : Ін Юре, 2003. - Т.1: Понятійний апарат. Концептуальні підходи. Теорія і практика. - С. 678.
23. Оніщук М. В. Референдна демократія: проблеми конституційної теорії та практики : моногр. - К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2009. - 450 с. 60. Основи демократії : навч. посіб. / за заг. ред. А. Колодій. - К. : Ай Бі, 2004. - 668 с.
24. Пархоменко Н. М. Концептуальні підходи до визначення сутності та змісту права в українській юридичній науці / Н. М. Пархоменко // Національні тенденції та міжнародний досвід сучасного праворозуміння : 90 моногр. / за заг. ред. Н. М. Оніщенко. - К. : Юридична думка, 2013. - С. 62- 89.
25. Пархоменко Н. М. Роль громадянського суспільства у захисті прав і свобод людини і громадянина / Н. М. Пархоменко // Право України. - 2014. - № 4. - С. 116-125.
26. Патерило І. В. Право як ціннісна категорія : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / І. В. Патерило. - К., 2006. - 209 с.
27. Петришин О. В. Верховенство права в системі правового регулювання / О. В. Петришин // Держава і право у світлі сучасної юридичної думки : зб. наук. пр. - К. : Юридична, думка, 2016. - С.
28. Селіванов А. О. Щодо розуміння і реалізації конституційних положень «влада народу» / А. О. Селіванов // Вісник Конституційної Асамблеї. - 2013. - № 1. - С. 196-211.
29. Скакун О.Ф. Теорія права і держави : підруч. / О. Ф. Скакун. - К. : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2009. - 520 с.
30. Філософія права : навч. посіб. / за заг. ред. М. В. Костицького, Б.Ф. Чміля. - К. : Юрінком Інтер, 2000. - 336 с.
31. Фулей Т. Загальнолюдські (загальноцивілізаційні) принципи права: деякі теоретичні аспекти / Т. Фулей // Право України. - 2003. - № 7. – С. 24-47.
32. Шаповал В. Конституційна категорія соціальної держави // Право України. - 2004. - № 5. - С. 14-19.
33. Шемшученко Ю. До питання про формування і розвиток державно-правових інститутів незалежної України / Ю. Шемшученко, Н.Оніщенко // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2012. - № 8. - 5-12.
34. Юридична енциклопедія: В 6 т. Т. 5 / за ред. Ю. С. Шемшученка та ін. Київ: Українська енциклопедія, 2003. С. 684.
35. Юридична енциклопедія: В 6 т. Т. 2 / за ред. Ю. С. Шемшученка та ін. Київ: Українська енциклопедія, 1999. С. 80–81.
36. Юридична енциклопедія: В 6 т. Т. 4 / за ред. Ю. С. Шемшученка

та ін. Київ: Українська енциклопедія, 2002. С. 46.

37. Кухтик С.В. Трансформація держави під впливом глобалізації (теоретико-правовий аспект) [дис. ... канд. юрид. наук]. Київ, 2015. 199 с.

38. Канфуї І.В. Народний та державний суверенітет: теорія і практика в Україні. Часопис Київського університету права • 2024/4

39. Куян І. А. Суверенітет: проблеми теорії і практики: конституційно-правовий аспект : монографія. Київ : ВЦ «Академія», 2013. 560 с.

40. Правове забезпечення державного суверенітету України : монографія / Ю. С. Шемшученко, В. М. Шаповал, І. О. Кресіна, В. П. Горбатенко, І. В. Алексеєнко, О. В. Скрипнюк, Д. Є. Прокопов, І. А. Куян, О. І. Ющик, Д. М. Лук'янець, О. М. Костенко, В. О. Антонов, Н. М. Пархоменко, О. В. Батанов, З. М. Макаруха / За заг ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2011. 300 с.

41. Рішення Конституційного Суду України від 5.10.2005 р., № 6-рп/2005 у справі за конституційним поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 103 Конституції України в контексті положень її статей 5, 156 та за конституційним зверненням громадян Галайчука Вадима Сергійовича, Подгорної Вікторії Валентинівни, Кислої Тетяни Володимирівни про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої, четвертої статті 5 Конституції України (справа про здійснення влади народом). Офіційний вісник України. 2005. № 41. Ст. 2605.

42. Конституційно-правові форми безпосередньої демократії в Україні: проблеми теорії і практики. До 10-ї річниці незалежності України / Погорілко В. Ф., Ставнійчук М. І., Руда Н. І. та ін. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 356 с.

43. Влада в Україні: шляхи до ефективності / голова ред. ради О. Д. Святоцький. Київ : Журн. «Право України» : Ін Юре, 2010. 688 с.

44. Щербанюк О. В. Народний суверенітет і реалізація владоспроможності демократичної держави : монографія. Київ : Логос, 2013. 306 с.

45. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2012. 1020 с.

46. Правове забезпечення державного суверенітету України : монографія / Ю. С. Шемшученко, В. М. Шаповал, І. О. Кресіна, В. П. Горбатенко, І. В. Алексеєнко, О. В. Скрипнюк, Д. Є. Прокопов, І. А. Куян, О. І. Ющик, Д. М. Лук'янець, О. М. Костенко, В. О. Антонов, Н. М. Пархоменко, О. В. Батанов, З. М. Макаруха / За заг ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2011. 300 с.

Політика щодо дедлайнів та здобуття балів за пропущені заняття	Здобуття балів за пропущені лекції та семінарські заняття відбувається у порядку, визначеному Положенням про організацію освітнього процесу у ХУУПі імені Леоніда Юзькова, затвердженим рішенням вченої ради від 29.05.2017 р., протокол №14, введеним в дію наказом від 06.06.2017 р. № 279/17 http://univer.km.ua/sites/default/files/%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B4%D0%BE%D0%BA%20%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81/Pol_ozhennya_pro_organizatsiyu_osvitnogo_protsezu_2020_0.pdf Лекції відпрацьовуються у вигляді написання реферату по темі лекції. Семінарське заняття відпрацьовується шляхом тестування та письмового вирішення практично-ситуативного завдання по даній темі.
Критерії оцінювання	Положення про організацію освітнього процесу у ХУУПі імені Леоніда Юзькова, затверджене рішенням вченої ради від 29.05.2017 р., протокол №14, введене в дію наказом від 06.06.2017 р. № 279/17 http://univer.km.ua/sites/default/files/%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B4%D0%BE%D0%BA%20%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81/Pol_ozhennya_pro_organizatsiyu_osvitnogo_protsezu_2020_0.pdf
Можливість визнання результатів неформальної освіти	Студенту визнаються результати участі у: наукових конференціях за тематикою, пов'язаною з навчальною дисципліною, у порядку, визначеному Положенням про організацію освітнього процесу.

Політика академічної доброчесності	Розділ «Академічна доброчесність» на сайті Університету https://univer.km.ua/pro-universytet/akademichna-dobrochesnist/
Політика врегулювання конфліктів	Етичний кодекс Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, затверджений рішенням вченої ради університету 27 травня 2020 року, протокол № 9, введений в дію наказом від 27.05.2020 р. № 201/20 https://univer.km.ua/sites/default/files/%D0%92%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D1%82%20%D0%BF%D0%BE%D1%81/%D0%90%D0%BA%D0%B0%D0%B4%20%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87/Etichnyi_kodeks.pdf
Зворотній зв'язок	1) Під час аудиторних занять, консультацій. 2) За допомогою анкетування після завершення вивчення навчальної дисципліни, регулярних анкетувань студентів, що проводяться в університеті.

Викладачі дисципліни:

доцент кафедри конституційного, адміністративного
та фінансового права,
доктор філософії в галузі права

_____ Катерина ВЛАДОВСЬКА

Затверджено на засіданні кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права

«26» серпня 2025 року, протокол № 1.

Завідувачка кафедри _____

Олена ГАЛУС

(підпис)

(ініціали та прізвище)

Обліковий обсяг – 0,5 ум. др. арк.